

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 מרץ 2021

בפני כב' השופט א' דראל

רע"א 10430-02-21 פלונית נ' שלמה חברה לביטוח בע"מ

בעניין: פלונית

ע"י עו"ד ליאת פרי

המבקשת

נגד

שלמה חברה לביטוח בע"מ

ע"י עו"ד מורן גורביץ נתן

המשיבה

החלטה

בקשת רשות ערעור על החלטת בית משפט השלום בירושלים (כב' השופטת ב' יהלום) מיום 7.12.2020 בת.א. 63740-07-17. בהחלטה נדחתה בקשת המבקשת למנות מומחה רפואי אחר בתחום רפואת הכאב במקום המומחה שמונה - ד"ר חיים אדהאן (להלן: **המומחה** או **ד"ר אדהאן**), בנימוק שד"ר אדהאן אינו מוכר על ידי משרד הבריאות כמומחה בתחום רפואת הכאב.

הרקע העובדתי

1. המבקשת נפגעה בתאונת דרכים, שאירעה ביום 4.7.2016. היא הגישה תביעה נגד המשיבה ובגדרה עתרה למינוי מומחים רפואיים. בית המשפט מינה את ד"ר שי קאופמן מומחה בתחום האורתופדי. ד"ר קאופמן נתן חוות דעת שבה קבע למבקשת נכות בגין פגיעה בצוואר ובגב התחתון בגובה של 7.85%.

2. בהחלטה מיום 18.7.2019 מינה בית המשפט את ד"ר חיים אדהאן מומחה רפואי בתחום רפואת הכאב. הצדדים פנו לד"ר אדהאן, שבדק את המבקשת וכתב חוות דעת. בחוות הדעת, שנתן ביום 30.3.2020 קבע ד"ר אדהאן כי לתובעת נכות של 5% בשל כך שהיא סובלת מתסמונת כאב.

3. לאחר קבלת חוות הדעת המבקשת פנתה לד"ר אדהאן בשאלות הבהרה. בין השאלות נשאל המומחה האם הוא מחזיק ברישיון מטעם המועצה המדעית לעסוק ברפואת כאב במדינת ישראל והאם הוא מוגדר כמומחה ברפואת שיכוך כאב בישראל.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 מרץ 2021

בפני כב' השופט א' דראל

רע"א 10430-02-21 פלונית נ' שלמה חברה לביטוח בע"מ

4. ד"ר אדהאן השיב כי הוא מחזיק ברישיון לעיסוק ברפואה וברישיון מומחה בשיקום, אך אינו מחזיק ברישיון מומחה בשיכוך כאב בישראל אף שהוא בעל מומחיות בתחום זה. הוא תאר כי הסדרת רישוי המומחיות של משרד הבריאות אינה שוללת ממומחים ברפואת כאב מכל רחבי העולם (וד"ר אדהאן ביניהם) את ידיעותיהם ואת מומחיותם. לדבריו עלה לישראל מקנדה בשנת 2005, כאשר רפואת שיכוך הכאב לא הייתה מוגדרת במדינת ישראל כתחום מומחיות שבו ניתן להפיק רישיון מומחה. הדבר לא הפריע לו להקים את היחידה לשיכוך כאב בבית החולים שיבא בתל השומר, שהוא בית חולים ממשלתי, ולנהל אותה עד 2018. בית המשפט, כך המומחה, מינה אותו כמומחה ברפואת-כאב ולא כ"בעל רישיון מומחה ישראלי ברפואת שיכוך כאב". המומחה הוסיף כי אין שום דרישה שמומחה בתחום רפואי הממונה על ידי בית המשפט יחזיק ברישיון מומחה ישראלי בתחום המומחיות בו הוא מונה.

5. אחר הדברים האלה פנתה המבקשת לבית משפט קמא בבקשה למנות מומחה רפואי לכאב במקום ד"ר אדהאן. בית משפט קמא ביקש את תגובת המשיבה וכן את תגובת המומחה. המשיבה התנגדה לבקשה והמומחה התייחס בהרחבה לטענות באשר לכך שאינו מומחה בתחום רפואת הכאב.

6. במכתב מיום 4.10.2020 פרט המומחה את עמדתו. הוא התייחס תחילה להוראות הדין וציין כי למיטב הבנתו עד מומחה ברפואה אינו חייב להחזיק ברישיון מומחה ישראלי בתחום מומחיותו, תוך שהפנה להגדרת מומחה לפי תקנות המומחים, וכן לפסיקת בתי המשפט לגבי הגדרת המומחיות. בהמשך לכך הוא פרט את עיקרי השכלתו וניסיונו בתחום הכאב.

7. לדברי המומחה הוא בעל תואר "מומחה" ברפואה פיזיקלית ושיקום והחל משנת התשעים של המאה הקודמת, 80% מנפח העבודה של מומחים קנדיים ואמריקאיים בתחום זה מרוכזת בטיפול בחולים הסובלים מכאב כדי לשקם אותם תוך קביעת שילוב של תרופות משככות כאבים, פרוצדורות התערבותיות וגישות שיקום בין תחומיות לא פרמקולוגיות. בשנים 1998-1999 הוא השלים תת התמחות ברפואת כאב פולשנית באוניברסיטת דה-לוביאן בבריסל, ובשנים 1996-2000 הדריך ופיקח על רופאי שיקום במהלך תת ההתמחות שלהם ברפואת כאב וזאת במסגרת עבודתו באוניברסיטת מונטריאול. המומחה הוסיף ופרט עיסוקים נוספים שבהם עסק בתחום הכאב וציין כי לאחר עלייתו לישראל הוא הקים את המערך הרב תחומי לשיקום כאב בישראל, שמצוי בבית החולים שיבא בתל השומר, והוא ניהל את היחידה במשך עשור.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 מרץ 2021

בפני כב' השופט א' דראל

רע"א 10430-02-21 פלונית נ' שלמה חברה לביטוח בע"מ

8. המומחה הבהיר כי הוא עוסק ברפואת כאב מזה 25 שנה, שבמהלכן זכה בפרסי מחקר יוקרתיים על מחקרים שעשה בתחום רפואת הכאב, בגין מחקר ופיתוח טכניקה לשיכוך כאבי כתב, וכתב מספר לא מבוטל של מאמרים בתחום זה. עלייתו מקנדה לישראל הייתה שמונה שנים לפני שרפואת הכאב הוכרה בישראל כתחום מומחיות רשמי. את הבקשה לפסול אותו הוא הגדיר ככזו שיש בה "מידה רבה של אבסורד", נוכח ניסיונו הרב בתחום זה, וציין כי בקשות דומות בעניין מומחיותו נדחו בבתי המשפט השונים.

החלטת בית משפט קמא

9. בית המשפט דחה את בקשת המבקשת. בהחלטתו עמד בית המשפט על שורה של החלטות שבהן הועלתה טענה דומה ונדחתה. בית המשפט הוסיף כי הגשת בקשה לפסילת חוות הדעת (או למינוי מומחה נוסף) **לאחר** קבלת חוות הדעת מקימה חשש שהמניע העיקרי להגשת הבקשה הוא חוסר שביעות רצון מתוכן חוות הדעת ומהקביעות שבה, וזאת מבלי שהמבקשת פרטה מתי נודע לה כי המומחה אינו, לשיטתה, בעל מומחיות מתאימה.

10. בהחלטה הפנה בית משפט קמא לתגובתו של המומחה שבה פרט את ניסיונו בתחום הטיפול בכאב, וציין כי אין בתקנות פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מומחים), התשמ"ז-1986 (להלן: **תקנות המומחים**), הוראה הדורשת מומחיות ספציפית או רישיון ישראלי במומחיות ספציפית, אלא ההיפך מכך, תקנה 1 כוללת הגדרה רחבה למונח מומחה, שלפיה העיסוק כמומחה הוא זה שרלוונטי בענייננו. המבקשת לא פרטה מהו הפער בין המומחים בשיקום כאב לבין רפואת כאב ומדוע אין ביכולתו של ד"ר אדהאן לערוך חוות דעת בעניינה.

11. בקשת המבקשת נדחתה אפוא והיא חויבה בהוצאות הבקשה בסכום של 2,000 ₪.

12. להשלמת התמונה אציין כי לאחר מתן ההחלטה צרפה המבקשת את עמדת האגודה הישראלית לכאב שלפיה רק מי שהוסמך כמומחה בתחום רפואת הכאב רשאי לתת חוות דעת בתחום זה. בהחלטה נוספת מיום 24.12.2020 לא ראה בית משפט קמא מקום לשינוי החלטתו.

עיקרי הטענות

13. לטענת המבקשת המומחה שמונה אינו מומחה בתחום רפואת הכאב, אלא בתחום הרפואה הפיזיקלית והשיקום, ועל-כן נעדר המומחה את המומחיות הרלוונטית לפי הוראות הדין. המבקשת טוענת כי מינוי מומחה שתחום מומחיותו הוא אחר, מביא לתוצאה שאינה צודקת

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 מרץ 2021

בפני כב' השופט א' דראל

רע"א 10430-02-21 פלונית נ' שלמה חברה לביטוח בע"מ

ואינה נכונה בכמה מישורים: חוות דעתו אינה מקצועית ואינה משקפת נכונה את מצבה של המבקשת לאשורו; למומחה אין יכולת להשיב על שאלות הבהרה המצויות בתחום מומחיותו של מומחה כאב, ומנגד אין מצויות בתחום מומחיותו של רופא שיקום.

14. המבקשת מוסיפה כי אין לקבל את ההנחה שלמומחה ניסיון רב בטיפול עם מטופלים הסובלים מכאב, שכן הטיפול שניתן על ידי המומחה ב"כאב" נעשה במסגרת "שיקום" ואינו מבוסס על התמחות נפרדת ב"כאב", ומשכך הפריזמה שבה נבחן מצבה של המבקשת הינו שונה מרופא כאב, העוסק בשיכוך כאב במישרין ולא כגורם "משני". טענה נוספת היא לכך שהותרת המינוי של ד"ר אדהאן על כנו פוגעת ברופאים אחרים שזה תחום מומחיותם.

15. נוסף על כך, המבקשת טוענת כי בית המשפט שגה בקבעו כשהמבקשת לא פירטה מתי נודע לה כי ד"ר אדהאן אינו בעל מומחיות מתאימה, שכן הדבר נודע רק בעקבות התשובות לשאלות הבהרה, וכי המומחה הסתיר את היעדר המומחיות שלו בתחום הנדון, ואין במומחיותו בתחום השיקום הפיזיקלי כדי לתת מענה לצורך במינוי מומחה בתחום רפואת הכאב, תוך הפרת הוראות הדין באשר למידע שעל רופא לתת למטופל. לטענת המבקשת מדובר בחוות דעת שאינה מהימנה בשל ההטעיה הנוגעת לתחום המומחיות של המומחה.

16. לפיכך, המבקשת עותרת כי החלטת בית המשפט תבוטל, חוות דעתו של ד"ר אדהאן תיוותר על כנה כחוות דעת בתחום השיקום וימונה מומחה בתחום רפואת הכאב.

דיון והכרעה

17. לאחר עיון בבקשה, בהחלטת בית משפט קמא ובטענות המבקשת הגעתי לכלל מסקנה כי דין הבקשה להידחות, אף מבלי להידרש לתגובת המשיבה.

18. אכן, כפי שציינה המבקשת אין המדובר בבקשה שהסעד המבוקש בה הוא פסילת חוות הדעת או פסילת המומחה, אלא בבקשה למינוי מומחה בתחום רפואת הכאב תוך הותרת חוות הדעת של ד"ר אדהאן כחוות דעת בתחום השיקום. המשמעות המעשית של קבלת עמדת המבקשת משלבת הלכה למעשה בין פסילת חוות הדעת כחוות דעת המתייחסות לתחום רפואת הכאב והותרתה כחוות דעת בתחום השיקום, ולצדה מינוי מומחה בתחום רפואת הכאב.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 מרץ 2021

בפני כב' השופט א' דראל

רע"א 10430-02-21 פלונית נ' שלמה חברה לביטוח בע"מ

19. כפי שאפרט להלן, בקשה זו אין לקבל וזאת בשל העיתוי של הגשתה ואף לגופה, שכן אין יסוד לטענות המבקשת באשר לעצם מינויו של ד"ר אדהאן כמומחה בתחום רפואת הכאב, לכשירותו לתת חוות דעת, ולקבילותה של חוות הדעת (וזאת להבדיל מטענות אפשריות לעניין משקלה, שאין מקומן בשלב הנוכחי).

משמעות הגשת הבקשה לאחר מתן חוות הדעת

20. הבקשה הנוגעת להיעדר המומחיות הנדרשת של ד"ר אדהאן, ולכן שהוא אינו מוכר כרופא מומחה בתחום רפואת הכאב אלא בתחום השיקום, ניתנה **לאחר** שחוות הדעת הוגשה לבית המשפט ונמסרה לצדדים. המענה שניתן לשאלה מדוע הבירור שנעשה לאחר הגשתה של חוות הדעת לא נעשה לפני כן, אינו משיב לקושי הנובע מכך שהשאלות והבירורים על אודות רישיונו של המומחה לא נעשו מוקדם יותר.

21. עיתוי הגשת הבקשה מקשה על קבלתה, ומחייב הצגת טעמים כבדי משקל או "חזקים במיוחד" המצדיקים את הסעד המבוקש, אף אם אין המדובר בבקשה מובהקת לפסילת מומחה, אלא בקשה להסטתה של חוות הדעת לצדדיו של ההליך ומינוי מומחה אחר בתחום רפואת הכאב (ר' רע"א 1867/20 פלונית נ' בית חולים העמק, פסקה 12 (3.5.2020), רע"א 6142/16 פלוני נ' מרכז רפואי ע"ש שיבא – תל השומר, פסקה 7 (28.9.2016), רע"א 6264/15 פלונית נ' משרד הבריאות, פסקה 12 (ב) (10.11.2015)).

מתן חוות דעת על ידי מומחה רפואי בתחום שבו הוא אינו מוכר כמומחה

22. השאלה העומדת לדיון היא האם אין לקבל חוות דעת של מומחה רפואי, שיש לו הכרה כמומחה, מקום בו חוות הדעת ניתנת בתחום שבו אין לו הכרה כזו, אך יש לו ידע וניסיון, כפי שקבע בית משפט קמא וכעולה מקורות חייו, והנתונים על אודות פעילותו ועיסוקיו.

23. ההכרה ברופא כ"רופא מומחה" מוסדרת בסעיף 17 לפקודת הרופאים [נוסח חדש], שבו נקבע כי:

"השר רשאי, לאחר התייעצות בהסתדרות הרפואית בישראל, לקבוע בתקנות תארי מומחה לענפי הרפואה השונים ואת התנאים לאישור התארים, ולחייב מבקש תואר מומחה לעמוד בבחינות לפי תכנית, בדרכים ובמועדים שנקבעו."

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 מרץ 2021

בפני כב' השופט א' דראל

רע"א 10430-02-21 פלונית נ' שלמה חברה לביטוח בע"מ

24. הסדרת תחומי המומחיות השונים וקבלת תואר מומחה נעשתה בתקנות הרופאים (אישור תואר מומחה ובחינות), תשל"ג-1973 (להלן: **תקנות הרופאים**). התוספת לתקנות קובעת שורה של תחומים שבהם יכול רופא לקבל תואר של רופא מומחה ומהם התנאים שבהם עליו לעמוד כדי לזכות בתואר כזה. אחת האפשרויות היא "רפואה לשיכוך כאב" (פרט 55 בתוספת לתקנות הרופאים).

25. אלא שמינוי מומחה רפואי בהליכים המתנהלים לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 (להלן: **חוק הפיצויים**) איננו מחייב בהכרח כי חוות הדעת תינתן על ידי רופא-מומחה, שהוכר כמומחה לאותו תחום. הליך המינוי מוסדר בסעיף 6א' (א) לחוק הקובע כי:

"שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות, באישור ועדת החוק חוק ומשפט של הכנסת, הוראות בדבר מינוי מומחה אשר יחוה דעתו בענין הנכות הרפואית של נפגע, או בכל נושא רפואי אחר, לרבות דרכי שיקומו של הנפגע, ובדבר סמכויותיו וחובותיו של המומחה..." [ההדגשה הוספה – א.ד.]

26. הגדרת המונח "מומחה", בתקנה 1 בתקנות המומחים היא:

"מומחה" - רופא או מי שעוסק כמומחה בנושא רפואי, לרבות בנושא דרכי שיקומו של נפגע.

27. הנה כי-כן, ההגדרה מסתפקת בכך שהמומחה הוא רופא ואינה קובעת חובה לכך שיוכר כרופא מומחה באותו תחום שבו מונה. מכאן, שהוראות חוק הפיצויים ותקנות המומחים אינן מונעות מינוי מומחה, שיש לו ידע וניסיון בתחום מסוים, אף אם הכשרתו הפורמאלית או רישונו אינם ממוקדים באותו תחום.

28. אכן, מטבע הדברים מוטב שלמומחה יהיו הידע והניסיון בתחום ואף ההכרה הפורמאלית כמומחה באותו תחום, אך חוק הפיצויים ותקנות המומחים אינם מחייבים זאת. בעניין זה נקבע כי:

"ברי, שבדרך כלל, כשמתבקש צד להוכיח נכות בשטח רפואי מסוים, ראוי שחוות הדעת בקשר לכך תנתן על ידי רופא מומחה באותו שטח רפואי. (וראה גם הגדרת "מומחה" בתקנות פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מומחים) תשמ"ז-1986). הרפואה כוללת ענפים שונים, ולכל ענף דרושה התמחות מיוחדת. בדרך כלל, רק מי שמומחה באותו שטח רפואי הנו בעל מטען הידע והניסיון הנדרשים

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 מרץ 2021

בפני כב' השופט א' דראל

רע"א 10430-02-21 פלונית נ' שלמה חברה לביטוח בע"מ

כדי לאבחן מצבו של חולה באותו שטח ולקבוע אם נותרה לו נכות באותו שטח רפואי. בהתאם לכך גם קיימות הוראות חוק הדורשות קיום תנאים בדבר שנות נסיון ועמידה בבחינות, כדי לעסוק בענפי רפואה מסוימים. עם זאת, אין לשכוח, שלכל רופא השכלה וידיעה כללית בענפי הרפואה השונים, ולעתים יכול רופא כללי, או רופא אשר התמחותו בשטח רפואי אחד, לחוות דעתו גם בשטח, אשר יש לו בו ידע, אפילו אין בידו תעודת מומחה לעסוק באותו שטח רפואי.

השאלה אם יש לו הידע המספיק באותו שטח רפואי, ובאיזה מידה ניתן לסמוך על חוות דעתו, עניין הוא לבית המשפט לענות בו. וכמו בכל עניין בו נדרשת הוכחה במשפט אזרחי, על בית המשפט לשקול ולהחליט אם די בראיות הרפואיות שבאו בפניו על מנת לשכנע במידת השכנוע הנדרשת במשפט אזרחי בדבר קיומו של ממצא רפואי לו טוען מי מהצדדים שבפניו..."
(ע"א 676/88 יחזקאל חונדיאשווילי נ' בידרמן חברה לביטוח בע"מ, פסקה 8 (27.3.1991)).

29. על-כן לא נפל פגם בעצם המינוי של ד"ר אדהאן מומחה בתחום רפואת הכאב או בהחלטת בית משפט קמא לדחות את הבקשה למנות מומחה אחר בתחום זה. החלטה זו נשענה על כך שהמומחה הניח את דעתו של בית משפט קמא באשר להיקף הרב של הניסיון שצבר, עיסוקיו הרבים, וההכרה בו כמומחה בתחום רפואת הכאב בארץ המוצא שלו, קנדה, כפי שאף נקבע בהליכים נוספים (ר' רע"א (ת"א) 3465-11-20 דני דפדי נ' מגדל חברה לביטוח בע"מ (4.11.2020), ת.א. (י"ס) 17156-04-18 פלוני נ' אליה ישראל קטיעי (3.12.2019), ת.א. (הרצ'י) 35749-03-17 פלוני נ' קרנית קרן לפיצוי נפגעי תאונות הדרכים (10.12.2019)).

30. משכך פני הדברים, הטענות המועלות כלפי המינוי וכלפי חוות הדעת נוגעות למשקל שיש לתת לחוות הדעת. עניין זה מסור לשיקול דעתו של בית המשפט, ונתונה לו הסמכות, ככל שימצא כי אין זה ראוי לקבוע ממצאים על יסוד חוות הדעת, או כי חוות הדעת אינה מבוססת די הצורך, או כי הוא נזקק ל"חוות דעת שנייה - second opinion, למנות מומחה נוסף (ולא אחר).

31. מקומה של החלטה באשר לאפשרות כזו הוא בהמשך ההליך, בשלב שבו בית המשפט יגיע למסקנה כזו, אם אכן יגיע אליה, ולא בשלב הנוכחי (ר' רע"א 6117/19 פלוני נ' מרכז החינוך העצמאי לת"ת ובתי ספר, פסקה 13 (9.12.2009), רע"א 7479/18 פלוני נ' קרנית, פסקה 13 (23.1.2019), רע"א 337/02 מזרחי נ' כלל חברה לביטוח בע"מ, פ"ד נז(4) 673, 676 (2002)), ומובן כי אין לראות באמור לעיל משום הבעת עמדה בשאלה זו.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 מרץ 2021

בפני כב' השופט א' דראל

רע"א 10430-02-21 פלונית נ' שלמה חברה לביטוח בע"מ

סיכום

32. על יסוד כל האמור, לא ראיתי מקום להתערב בהחלטתו של בית משפט קמא הדוחה את בקשת המבקשת. הבקשה למתן רשות ערעור – נדחת.

33. משלא נתבקשה תגובה אין צו להוצאות. העירבון שהופקד יוחזר למבקשת באמצעות באת-כוחה.

ניתנה היום, כ' אדר תשפ"א, 04 מרץ 2021, בהעדר הצדדים.

ארנון דראל, שופט